

"Kur'anın o kelâmı, başka bir manaya ihtimali olmayan muhkemattan olursa veya Kur'anın başka bir yerinde beyan edilmiş ise, birinci ve ikinci kaziyeleri aynen kabul etmek lâzımdır ve inkârları da küfürdür..." İzah eder misiniz?

Kur'an'ın her bir kelâmı ve ayetinde üç hüküm sürekli olarak bulunur. Bu üç hükmü kabul etmek noktasında zorunluluk ölçüleri değişir ve itikatta hüküm buna göre şekillenir.

Birinci Hüküm: "Kur'an'ın içindeki kelimeler ve ayetler gerçekten Allah'ın ayeti ve kelâmı mıdır?" diye bir önerme vardır. Burada ihtilaf ve ayrılık söz konusu değildir. Yani bütün tefsir alimleri Kur'an içindeki ayet ve kelimelerin Allah'ın olduğunda müttefiktir. Bir tek kelime ve ayetine "**Bu Allah'ın kelâmı değil.**" dese küfre girer. Burası zaruriyattandır, herkes Kur'an'ın Allah kelâmı olduğunu kabul etmek zorundadır. Bu hükümde ihtilaf caiz değil küfürdür.

İkinci Hüküm: Kur'an'ı Allah'ın kelâmı olduğunu kabul ettikten sonra ikinci bir hüküm devreye girer. Bu da "**Acaba Allah'ın bu kelâm ve ayette kastettiği mana ve murat doğru ve hak mıdır?**" Yani *-haşa-"Allah acaba burada yanılmış olamaz mı?"* diye bir soru sorulamaz. Sonsuz ilim sahibi ve hata ve kusurdan münezze olan bir Allah'ın yanılması ve batıl bir şey kastetmesi düşünülemez. Burada şüphe ve ihtilaf etmek, aynı birinci hükümdeki gibi küfürdür. Allah'ın bu kelâmında kastettiği bütün manalar hak ve doğru demek imanın bir gereğidir. Tersisi ise küfürdür.

Üçüncü Hüküm: "**Acaba Allah bu ayet ve kelâmında hangi manayı kastediyor?**" Şayet bu kelâmı başka bir kelâmında izah ediyor ise onu kabul etmek zaruridir. Mesela, falanca surenin beşinci ayeti falanca surenin ikinci ayetinde izah ediliyor, o zaman biz bu ayeti kendi keyfimize göre yorumlayamayız, izah edilen ayetteki hüküm ve manayı kabul etmek farz olur, inkar ise küfür olur. Ya da manası izah gerektirmeyecek kadar açıksa, aynen kabul etmek yine bize farz olur tersi küfürdür. Onun için kadim ulema "**Mevrid-i nasda içtihadı mesağ yoktur.**" demişler, yani **manası açık olan ayetler üzerinde yoruma ruhsat yoktur.**

Ama manası açık değil bir başka ayet ve hadiste de izahı yapılmamış ise **işte burada alim ve müfessirler kendi anlayış ve ilmüne göre yorum yapabilirler.** Tabii yapılan yorum ve tefsirler yine Arapça dil kurallarına, iman ve Kur'anın esaslarına ve tefsir usulüne uygun olmak şartı ile makbul ve geçerlidir. Yani kimse keyfi ve indiyel tefsir yapamaz. İşte bu kurallar ve usul içinde yapılan bütün birbirine zıt tefsirler caiz olarak kabul edilmiştir. Bir tefsirin diğer tefsire zıt olması

küfrü iktiza etmez, hatta günah da sayılmaz. Burada ihtilaf ve farklılık caizdir. Tarihte üç yüz bine yakın farklı tefsirin olması ve hepsinin de makbul alimlerce yazılması meseleye ışık tutar. Müfessirlerin ihtilafının sınırları ve ölçüleri bunlardır.

Bu üç hüküm ve önerme hadisler için de aynıdır. Yalnız mütevatir hadisler birinci hükümde ayet gibi değildir farklılık arz eder. Yani her hadis ayet gibi kesinlik kazanmadığı için **"Bu hadis değildir."** demek küfür olmaz; ama dalalet olur. Mesela, Bakara Suresi'ne, **"Acaba bu Allah'ın kelâmı mıdır?"** dersek küfre düşeriz, ama hadis alimlerince hadis kabul edilen bir hadise **"Acaba bu hadis midir?"** dersek, bu küfür olmaz. Ama dalalet olur yani Ehl-i sünnetin dışına çıkmış oluruz, ama dinin dışına çıkmayız.

Diğer iki hüküm ise aynıyla hadisler için de geçerlidir.

"Eğer Kur'anın o kelâmı, başka bir manaya ihtimali olmayan muhkemattan olursa veya Kur'anın başka bir yerinde beyan edilmiş ise, birinci ve ikinci kaziyeleri aynen kabul etmek lâzımdır ve inkârları da küfürdür. Şayet Kur'anın o kelâmı, başka bir manaya ihtimali olan bir nass veya zahir olursa, üçüncü kaziyeyi kabul etmek lâzım olmadığı gibi inkârı da küfür değildir. İşte, müfessirlerin ihtilâfları, ancak ve ancak şu kısma aittir."(1)

Bir ayetin manası çok açık ve kesinlik ifade ediyorsa, artık bu ayeti sağa sola çekmek, üzerinde yorum yapmak, tevil ve tabire kalkışmak caiz olmaz. Mümine yakışacak hâl, manası belli ve açık olan bu ayeti olduğu gibi kabul etmektir.

Yani Allah ayetinde hükmünü kesin bir dil ile belirtmişken, bizim bu kesinliğe aykırı mana ve yorumlara gitmemiz *-haşa-* Allah'ı yalanlamak anlamına gelir ki bu tarz yaklaşımlar küfür olur.

Bir de manası açık ve net olmayıp yoruma elverişli ayetler vardır. Bu ayetler üzerinde alim ve müfessirlerin yorum yapması ve ayete farklı ve değişik manalar vermesinde bir mahzur yoktur.

Özetle, manası açık ve net olan ayetlere **muhkem ayetler** denilirken, manası kapalı ve yoruma açık ayetlere de **müteşabih ayetler** denir. Muhkem ayetleri olduğu gibi kabul edip onlara yorum yapmadan iman etmek farz iken, müteşabih ayetleri ehil olan alimlerin yorumlaması ve farklı anlamlar vermesi de caizdir.

(1) bk. [İşaratü'l-İ'caz, Bakara Suresi 6. Ayetin Tefsiri.](#)

İlave bilgi için tıklayınız:

- ["Bu, Allah'ın kelâmıdır."](#) , ["Allah'ca murad olan mana haktır."](#) , ["Mana-yı murad budur."](#) Bu üç kaziyeyi izah eder misiniz?